

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. Esmék az egyház és vallásos élet köréből. Szűcs István. — Észrevételek. Segesvári József. — Iskola ügy. Tanügyi jelentés. x. y. — Kisújszállás — középtanodai alapítvány. Keszi Hajdú Lajos. — Közügyein k. A bihari ev. ref. egyházmegye közgyűlése. i. k. — A nagybányai egyházmegye közgyűlése. Nagy Lajos. — Még egy pár szó a bukovinai ref. papválasztás ügyéhez. Ketskeméthy M. Lajos. — Még egy-két vonás Szilády János életéből. E. J. — Irodalom. — Különfélék. — Hirdetések.

Esmék az egyház és vallásos élet köréből.

III.

Magyarországon általánosabb használatba a protestáns név azon időtől fogva jött be, midőn az 1840-es években Székács József és Török Pál szerkesztésök mellett a „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap“ czíme alatt keletkezett lap megindult.

Azon időtől fogva a protestáns névnek használása a közéletben annyira elterjedt, hogy ma már még a zöld asztaloknál is nem kevesen használnak protestáns elnevezést, — holott pedig ha közjogi nyelven akarnának szólani, aligha korrektséget tanúsítanának a „protestáns“ szó kimondásával az illetők.

Az 1881-ik év korszakot alkot a magyarországi evangélikusoknak vallási tekintetben való elnevezésére nézve. Mert a midőn az ágostai hitvallású evangélikusok e név mellett diplomatikai tekintetben továbbra is megmaradának: a helvét hitvallású magyarországi evangélikusok, — kik az 1881-ik évben megtartott zsinaton erdélyországi hitsorsosaikkal egyházi igazgatás tekintetéből egy testté tömörültek, — magokat „evangélikus reformátusok“-nak nevezték el. Azonban, — habár azon jeltett évben kelt zsinati törvény legfelsőbb helyen legkegyelmesebb megerősítést nyert is: még mindig kérdésben

maradt, ha vajjon az országgyűléseken e legújabb időkig használt „helvétiai vallástételt tartó evangélikus“ nevezet érvényen kívül van-e helyezve?

Ezúttal alkalmat veszek következő kitérésre. Ujabb időben divatba jött és mind szélesebb körben kezd tért hódítani azon elmélet, hogy a protestantizmussal együtt járni kellő haladás tekintetéből az egyházi életben is ma már nem sokat lehet adni a hitvallásokra, sőt eljutottunk oda is, hogy nem kevesen vannak, kik ebbeli értelmőknek e szavakban adnak kifejezést: *dōg ma a dōgma*. S a mi különösen megjegyzést érdemel, az ilyes elmélet inkább a helv. vallástételt tartó evangélikusok körében, mint az ágostai hitvallásúaknál kapott lábra, — elannyira, hogy vannak, kik ma már a helvétiai vallástételt épen úgy tekintik ódonágnak, mint a forradalom idejében szokás volt a magyar „Corpus juris“-t avas obscuritásnak nevezni. S ha gyanúsítani akarnánk, könnyű volna azt mondani, hogy az ilyen elméletet hintegetők célzatosan akarják a sokaságot tévedésbe hozni s elcsábítani (*Fistula dulce canit, volucrum cum decipit auceps*), azon sokaságot, mely józanul fegyelmezett elmével önállólag nem gondolkodik, hanem a felkapott röpke jelszavak: „haladás, felvilágosodás, szabadelvűség“ balul értett phantomja után futkosva ama jelszavak kérgén rágódik inkább, mintsem hogy azoknak belértékét átézni kívánná.

Igaz, hogy a helv. vallástétel ezelőtt több mint 300 évvel készült s e szerint nem újdonság. Azonban abból, hogy valamely dolog ódonág, teljességgel nem következik, hogy az egyúttal rossz is volna, valamint igaz azon állítás is, hogy azért, mert valamely dolog újdonság, nem következik, hogy az egyúttal jó is lenne. Mert ha a most mondottaknak ellentéte volna elfogadható, azon esetben Firduzi, Sakontala, Plató, Aristoteles, Homér, Demosthenes, Thucydides, Sophocles és Euripides, Ciceró, Virgil, Horác, Tibullus és Tacitus örök becsű művei is sutra volnának do-

bandók, a mi új művek pedig most keletkeznek, azok mind feltétlen bámulatunkat érdemelnék.

A helv. vallástétel tiszteletre méltó írói: Bullinger Henrik, Mikoni Oswald és Grineus Simon hittudósok akként értelmezték a szentírást, közelebbről az evangéliumot, hogy az ő művek minden elfogulatlan református embernek a bírálatát bizton kiállja. Nem kötötték ők magukat megkövült és megcsontosodott dogmákhoz elannyira, hogy magok a jelzett hittudósok a „Helvetica Confessio“ előbeszédében világosan kijelentették, hogy ők, — valamint mindazokat, melyeket előadtak, — készek mindenkor, ha valaki kívánandja, bővebben megmagyarázni, úgy azoknak, kik az Isten beszédéből jobbakra tanítanak, — köszönettel mind helyt adni, mind engedelmeskedni készek az Urban.

Az 1566-ik év márczius 1. napján készült e confessiót a magyarországi reformátusok is a jelzett év után nem sokkal zsinatilag vévén be s azóta még helyesebb magyarázata az evangéliumnak nem történvén: semmi ok nem forog fenn arra nézve, hogy a „Helvetica Confessio“ ránk, magyarországi reformátusokra nézve, a szentírás magyarázatában zsinórmértékül ne vétessék.

Seneca egyik tragoediájának végén ezt mondja: „Venient annis, Secula seris, Quibus Oceanus Vincula rerum Laxet et ingens, Pateat Tellus, Thyphisque novos, Deteget orbes, Nec fit terris Ultima Thule!“

Miként Senecának jóslata beteljesedett, úgy előállhat a természet világában is azon nagy változás, hogy hol most száraz föld van, ott idővel óceán hullámai hőmpölyögnek, a mostani tengerek kiszáradásával pedig ottan emberi nemzet által épült városok fognak emelkedni.

Szücs István.

Észrevételek

Nagy István úrnak „Az utolsó órában“ cím alatt közlött cikksorozatára.

III.

Most már következik annak elismerése és méltatása, a miben a cikkírónak, ha nem is egészen, de részben az én nézetem szerint is igazsága van.

Teljes igazsága van cikkírónak abban, hogy a lelkészminősítésnek immár nagyon is sallangossá vált szabályait egyszerűsíteni nemcsak lehetne, hanem kellene is.

Igazsága van nevezetesen először is abban, hogy a rendes lelkészek között nem kellene semmiféle osztályzatot csinálni sem az iskolai vagy vizsgai képesség, sem a szolgálati idő tekintetéből. Ezeknek ugyanis már mindnyájoknak kezökben van a tulajdonképeni diploma, a felavatási okmány, melylyel mint rendes lekipásztorok bocsátattak ki az Ur szőlőjébe, bírnak az „interna“ és „externa“

vocatio-val egyaránt; ő köztük már maga az élet, a gyakorlat csinálja meg a további „calculust“ s a püspök is az ő lelkipásztortársainak s az azok által vezetett gyülekezeteknek elismerése, bizalma és szavazata által lesz „primus inter pares“-szé.

De hogy a kezdő emberek, tehát segédlelkészeknél sem kellene sem az „interna vocatio“-ra, sem a szolgálati idő s az alatt felmutatott szolgálati minőségre tekintettel lenni: ezt sem az osztó igazsággal, sem a méltányossággal megegyezőnek nem tartom, sőt a közérdekre nézve egyenesen károsnak tekintem. Mert ha ez így lenne, ugyan miért tanulna bárki is többet, mint a mennyivel a vizsgán keresztül úszhatik. Ott lehetne, — elvben kimondva, — hogy a lelkeszi pályára készülők „szigorú vizsgálatnak vettessenek alá“, — vagy vége-hossza nem lenne a buktatásoknak, vagy a kimondott elv nem lenne megtartva, s bármit mondjunk is, ez nem egyéb lenne, mint „a protecióban bizakodó semmirekellőségnek lábat adni“.

A mi pedig a külföldi egyetemeken járást és hallgatást illeti, igaz, hogy a közmondás szerint „a ki oda nem visz, onnan sem hoz“, s talán épen ez az oka, hogy a csak gyengén képesített lelkészjelölteknél a külföldre menetelt a minősítési szabályzat számításba sem vette, — de hogy egy tudományoszomjas ifjú embernek a külföldön valószínűleg nem minden szellemi gyarapodás nélkül eltöltött ideje semmi tekintetbe ne vétessék: ezt nemcsak az igazsággal, hanem egyházunk multjával sem tartom összeegyezőnek, a mikor még a nagyobb falusi gyülekezetek is adtak arra valamit, hogy nekik „a k a d é m i k u s“ papjok legyen. Tudom, hogy az a külföldre menésből levont „akadémikus“ jelző sokszor csak látszat volt, benső érték nélkül; de fentartotta az élő összeköttetést a reformáció bölcséjével s a charlatanság mellett számos jelesünktől sok szellemi kincsét köszönhetünk annak.

Ne izenjünk tehát valaminek mindjárt hadat, ha annak hasznát, egy-két példából ítélve, nem láttuk be, hanem az ellenkező példákat is vegyük tekintetbe s a méltatlan miatt a méltót ne akarjuk büntetni mellőzéssel.

Ezek szerint a rendes lelkészek osztályozását én sem tartván szükségesnek, sőt még a lelkészválasztási törvény szavaiból okvetlen következőnek sem: ezeknek teljesen szabad pályázhatása mellett minden egyházba, a jelölő bizottság lelkiismeretére bízom, hogy a rendes lelkészek közül kit vagy kiket ítél azon helyre, melynek betöltéséről van szó, nemcsak érdemesnek, hanem alkalmasnak is, mert e két szó fejezi ki szerintem azt, a mi dignusnak vagy méltónak mondatik. A segédlelkészekre nézve azonban igenis szükségesnek tartom az osztályozást, csak hogy szerintem is lehetne egyszerűbbé tenni az e részben fennálló szabályzatot s itt is többet bízva a jelölő bizottság belátása és lelkiismeretére, a szabályokat csak mintegy figyelmébe ajánlani. Megmondom, miért? Az élet, a gyakorlat próbaköve mindennek s én legalább úgy tapasztaltam, hogy míg a minősítési szabályzat el nem készült s a jelölő bizottságot csak a törvény kötötte, alig, vagy talán nem is fordult elő panasz, elégtelenség és versengés.

Teljesen igaza van cikkírónak végezetre abban, hogy ez új — bár alapelveiben régi — lelkészválasztási törvény nem hogy megszüntette volna a korteskedést, a mint akarta, sőt mióta ez van érvényben, sokkal gyakoribb és nagyobb a kor-

teskedés, mint valaha volt. De hát ennek nem csak a törvény az oka. Eltekintve attól, a mit fentebb mondtam, hogy t. i. a személyes pályázat megtiltása a jelölteknek közvetlen megismerését a választó gyülekezetre nézve lehetetlenné tette, s útat nyitott arra, hogy a zavarosban halászni szeretők a népet ide-oda könnyen hajthassák, nagyban elősegíti most a korteskedést a törvénynek enyhe alkalmazása is. A választási visszaéléseket sújtó 213-ik §-on ugyanis veres vonalként húzódik végig azon törekvés, hogy a korteskedést, tiltott eszközök használatát lehetetlenné tegye. Minden tisztességtelen eszköz használatát, bárki által történjék is az, fegyelmi vétségnek minősít és büntetést szab reá; az egyházi bíróságok azonban csak két esetben szokták az ily választásokat megsemmisíteni, ha t. i. az illető jelöltre, kinek érdekében a korteskedés történt, rá bizonyul, hogy azt vagy ő maga, vagy mások az ő megbízásából intézték, — a mit persze bebizonyítani alig, vagy talán sohasem lehet, — és másodsor, ha bebizonyult az, hogy a választók közül annyi jogosult választó hagyatott ki, hogy nem lehet tudni, melyik részen lett volna az általános többség, ha ezek szavaznak. Az e kettő közt eső minden más visszaélés és korteskedés, bár egytől-egyig fegyelmi vétségnek van nyilvánítva s büntetés van rá szabva, nemcsak hogy büntetlen marad mindenkor, sőt ha napnál világosabban bebizonyul is, az általa létrehozott választás szentesítettik azon okon, mert a mások büneért nem lehet ártatlant büntetni. Pedig ha az eszköz hamis, az eredménynek is époly hamisnak kell lenni s szerintem minden ily eredményt meg kellene semmisíteni, — mert csak a törvénynek ily drákói szigorral leendő végrehajtása vethet véget a mindinkább terjedő visszaéléseknek. Tudom, mert már sokszor hallottam az ellenvetést, hogy t. i. akkor minden jelöltet megbuktathat egy ellensége, mert mellé áll korteskedni, — de ez csak feltevésnek járja meg, valóságának nem. Mert ha ilyesmi meg is történnék, van annak a jelöltnek szája és keze, hogy nyíltan kimondja, vagy, ha kell, sajtó útján is közzé tegye, miszerint az illetőnek üzelve az ő megbízása, tudta és akarata nélkül, sőt épen ellene történik. De hát ilyen eset még nem fordult elő s azt hiszem, nem is egy könnyen fog előfordulni.

A korteskedés meggátlására tehát van törvény, csak teljes szigorral kell azt alkalmazni, hogy az egyházi életet is immár nagyban megtámadott ezen mérges kígyónak fejét összetörje. S ha e mellett a gyakorlati élet tapasztalataiból okulva a minősítési szabályzatot egyszerűsítjük s haszontalan sallangjaitól lehetőleg megfosztjuk, magába a törvénybe pedig majd az arra hívatottak a személyes pályázatot, mint ennek sine qua non-ját beleigtatják: elmúlik lassanként a vizsály, az elégtelenség, s lesz nálunk is épen úgy, mint másutt volt, ez új törvény alatt is békesség. De ha a törvény így maradna örökre a hogy most van, csonkán, fejtellenül s ha a minősítési szabályzat egyszerűsítése helyett a jelölő bizottságok lelkiismerete és belátása a betű által annyira megkötötték, hogy épen e miatt magának a törvénynek intencióját nem volna képes követni: akkor ezt a törvényt, mely úgy az egyházak és lelkészek, mint az egyetemes egyház érdekében a legjobb akarattal hozott, én is eltörlendőnek tartanám.

Segesvári József.

Iskolaügy.

Tanügyi jelentés

Debreczen sz. kir. város 1887—88-ik iskolai évi népoktatási állapotáról. Irta Kiss József királyi tanfelügyelő.

Egy kis füzet fekszik előttem, melyben Kiss József tanfelügyelő úr Debreczen város 1887—88-ik évi népoktatási állapotát tünteti fel a közigazgatási bizottsághoz beterjesztett jelentés alakjában. A jelentés a jelzett törvényhatóság tanügyi állapotának hű képét tárja elénk; rámutat, azokra a nehézségekre, melyek a fejlődés útján merültek fel, — azokra az eredményekre, melyek buzgó és fáradhatlan működés folytán bekövetkeztek, — azokra a hiányokra, melyek a tanügy fontos érdekéből halogatás nélkül való elenyésztetésre várnak. Tehát nem elégszik meg a jelen képének feltüntetésével, hanem az előhaladás szükségképeni feltételeire és útjára is rámutat. Mindkét szempont külön-külön is közelről érdekel bennünket; még jobban megérdemli figyelmünket, ha együtt vannak előtünk és belső összefüggéseket vizsgálhatjuk. Már csak ezért is megérdemli ez a jelentés, hogy ev. ref. felekezetünket közelebbről érdeklő részeiben legalább, e lapok útján szélesebb körben váljék ismeretessé; de méltó, hogy vele tüzetesebben foglalkozunk annál fogva is, mert benne buzgó tanfelügyelőnk részéről a tanügy jelentős érdekeiért való nemes lelkesedésnek, odaadó, fáradhatlan munkásságnak szép jelenségei tárulnak elénk s belőle megláthatjuk azt a tapintatos és körültekintő eljárást, melylyel a tanfelügyelői intézmény felekezeti hatóságaink buzgóságának felhasználása és az oktatásnak szerintünk egyedül helyes és életképes irányban fejlesztése által miként munkálhatja folytonosan és rázkódtatás nélkül az értelmi és vallásos-erkölcsi képzésnek együtt és összhangzatosan való vezetését. Maga a jelentés mondja, hogy „a mindinkább nagyobb mérvű terjedést vett hitetlenséget, vallásbeli közönyösséget, a jelenkor szellemének ezen sok tekintetben káros kinövéseit csakis a lehető legéberebb és leggondosabb felügyelettel népiskoláinkban s felsőbb tan- és nevelőintézeteinkben győzhetjük le sok tekintetben, ha a vezetésünk és felügyeletünk alatt levő ifjú nemzedéket igaz vallásossággal, továbbá a minden népet és hitfelekezeteket egyenlőn szerető s azoknak közös javát és boldogságát egyiránt munkáló jó Isten iránti igaz hitben, szeretetben és félelemben valódi erkölcsi érzelmmel, jó példaadásunkkal és önzetlen emberszeretettel neveljük“. Szép nyilatkozat; méltó, hogy közszellemévé váljék az iskolai állami felügyeletnek és vezetésnek, mert csak az által nevelhetünk a hazának hitben erős, erkölcsben szilárd polgárokat, mi nemcsak az egyháznak célja, hanem az államnak is érdeke, mert „minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs“. Értelmi és vallásos-erkölcsi képzés összhangja, benső áthatottsága biztosítja csupán az életre való igazi nevelés legméltóbb és legüdvösebb alapját és célját. A legméltóbb elismerésre tarthat számot ezen üdvös irányú működésért a mi buzgó tanfelügyelőnk, Kiss József úr.

Vétenék a valódi érdem iránt érzett tisztelem ellen, ha fel nem említeném azt is, hogy derék tanfelügyelőnk fáradhatlan munkásságát, lelkiismeretes buzgóságát fényesen bizonyítja az a 251 látogatás, melyet a felügyelete alatti intézetekben az

1887—88-ik iskolai évben végzett és ezek folyamán, mert szükségét látta, 30 tanítónak adott oktatást az egyes tárgyak helyes kezelésére nézve, valamint abban a tekintetben is, hogy a közegészségügyi feltételeknek mi módon tegyenek eleget; sőt figyelmét kiterjeszti a takarékoság erényinek fejlesztésére is, mire való buzdításának figyelmet érdemlő eredménye, hogy az elemi iskolákban, a takarékpénztári intézmény fejlődésben van, az iparos tanulók iskolájában pedig nagy azoknak a száma, kik filléreiket nem tékozzák el, hanem a posta-takarékpénztárakba rakják be. Ekként buzgó tanfelügyelőnk nemcsak felügyelő, hanem nevelő és oktató is egyszersmind, a mi szintén nagy dícséretére válik.

Rátérve már a tanügyi állapotról vonatkozó statisztikai adatok ismertetésére, Debreczenben az 1887—88-ik iskolai évben volt felekezeti elemi iskola: ev. ref. 16 (6 fiú, 10 leány), r. kath. 2 (1 fiú, 1 leány), ágost. hitv. 2 (1 fiú, 1 leány), Mózes vall. 2 (1 fiú, 1 leány); községi iskola 2 (tanyai), felsőbb leányiskola 1, magániskola 2, összesen 27. Magokba foglaltak ezek 128 osztályt, melyekből az ev. reformáltaké 77; r. katholicusoké 12; ágost. hitvallásúaké 8; Mózes vallásúaké 10; községi iskolában 9; felsőbb leányiskolában 2; magán iskolákban 10. Az ismétlő iskolák száma 12 (r. kath. 1, ev. ref. 9, községi 2). Kisdédóvó 3. Tanító volt: rendes 51, segéd 1, kik mindnyájan képesítettek; tanítónő rendes 21, segéd 2, kik közül képesített 21, nem képesített 2. A tanító személyzet összes száma tehát az elemi iskolákban 75; a három kisdédóvóban 3 nevelő, 4 dajka szolgált. Az elemi-, felső leány- és magániskolák szellemi állapota: jeles 14, jó 9, elégséges 4.

Helybeli illetőségű tankötelesek száma:

	6—12 éves;	13—15 éves;	összesen
ev. ref.	4075	1345	5420
ág. ev.	79	36	115
r. kath.	739	176	915
gör. kath. és gör. kel.	26	14	40
Mózes vallású	511	129	640
összesen	5430	1700	7130.

Iskolába járt:

	6—12 éves;	13—15 éves;	összesen
ev. ref.	3504	1440	4944
ág. ev.	79	26	105
r. kath.	738	150	888
gör. kath. és gör. kel.	7	14	21
Mózes vallású	532	142	674
összesen	4860	872	6632.

Levonva ebből az itt iskolázott 434 vidéki növendék számát, helybeli illetőségű iskolába járt 6—12 és 13—15 éves együtt 6198; iskolába nem járt 932.

(Vége köv.)

X. Y.

Kisújszállás — középtanodai alapítvány.

Hat osztályú középtanodánkban a törvényes szervezkedés óta 6 rendes tanár működik; felsőbb helyről azonban sürgettevé a 7-ik tanári szék felállítására, a felsőbb rendeletnek most már megvan az eredménye.

Mind az egyházi közgyűlésben, mind a városi képviselői testületben felmerült a kérdés, honnan lehetne fedezhető és előállítható a 7-ik tanár díjazása, a 900 frt.

Elvégre a mult hóban végleg eldőlt a dolog, a mennyiben a 900 frt felerészét az egyház, a másik felét pedig a város vállalta magára.

Egyházunk és városunk protestáns lelkületétől indítatva és buzdítatva, még a legválságosabb időben, a legnyomasztóbb viszonyok között is tanintézeteit fentartani, emelni, virágoztatni vallási és hazai szent kötelességének ismerte, vallotta és áldozataival be is bizonyította. Így nagy horderejű áldozatkészséget mutatott városunk képviselői testülete a mult hóban tartott közgyűlésében, melyben 5625 frtot szavazott meg a tanári féldíj alapjául, mely összeg hozzá adatván a jelenlegi 44,400 frthoz, középtanodánk készpénz alapja az 50,000 frtot meghaladja.

Egyházunk, városunk, ismét egy oszlopot emeltél te a tudománynak; fényt sugárzál anyaszentegyházunkra, hazánkra; diadaloszlopot emeltetek ti alapítók magatoknak, mely szilárdul fog állani a viharok rombolásai között is.

Nemes lelkű alapítók! Sírhalmainkon, melyek sok idő multán boruljanak reátok, a hű emlékezet babérkoszorúja fog örökké virulni, hálás utódaitok szívében örökké fogtok élni.

Keszi Hajdú Lajos.

Közügyeink.

A bihari ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

A nevezett egyházmegye rendes tavaszi közgyűlését f. évi ápril hó 10. és 11. napjain tartotta N.-Váradon, a megyeház nagytermében, Szabó Károly esperes, és Ritoók Zsigmond e. m. gondnok elnökle alatt gazdag tárgysorozattal, s nagyszámú résztvevőkkel.

A bihari ev. ref. egyházmegyéből ritkán olvashatunk tudósítást az egyházmegyei közgyűlések lefolyásáról, s ezért szükségesnek látom megemlíteni, hogy azt a kényelmet, melynél fogva az egyházmegye közgyűléseit — a régi szűk iskola terem kényelmetlen padjai helyett a vármegye nagytermében tarthatja és tartja, — Biharmegye alispánja Beöthy Andor úrnak köszönhetjük, a ki, alispánoskodása egész idejére, a közgyűlés rendelkezésére bocsátotta az impozáns és kényelmes nagytermet. Fogadja érette elismerésünk mellett hálás köszönetünket. Míg eddig juthattunk, sokat foglalkoztatta az egyházmegye vezérférfiait azon sajnálatos körülmény, hogy gyűléstartásra alkalmas helyiség nem volt, s felmerült az eszme, hogy az egyházmegye gyűjtsön tőkét, melyből magának alkalmas helyiséget vásároljon, hol nem csak a gyűlések tartásának, hanem a gyűlésre bejövő lelkészek is kész és díjtalan szállásra találjanak. Azeként gyűjtött összeg gyümölcsöztetve mintegy 8000 frtra növekedett, azonban hihetőleg belátták az illetők erejük gyengeségét, s az eszmét időközben feladták, de az említett tőkeösszeg megmaradt, s így a bihari ev. ref. egyházmegye közpénztárának ma is, körülbelül a fentebbi összegnek megfelelő kamatozó tőkéje van, a mi, egy ilyen sok apró egyházakból álló egyházmegyére nézve valóságos áldás, s az elődök böles belátására mutat.

A bihari egyházmegye jellemzésére nem hagyhatom fel említés nélkül azon körülményt, hogy annak élén most olyan kimagasló férfiak állanak, kiknek odaadó, önzetlen munkálkodása, a közigazgatás téren, semmi kívánni valót nem hagy. — Biharmegyében a viszonylagos többséget a reformátusok

képezik. 447,834 lélek között, reformátusok 184,918-an vannak, mely szám után minden felekezet elmarad. — Így aztán azon szerencsés helyzetben vagyunk, hogy főleg világi hivatalnokainkat tekintve: a legjelesebb erők felett rendelkezünk. Egyházmegyénk kitűnő, adminisztrálója, a fáradhatlan munkásságú esperes Szabó Károly; világi részről ott vannak egyetemes ev. ref. egyházunk kitűnősége Ritoók Zsigmond, továbbá a szintén nagy hírnévnek örvendő Hegyessy Márton, Kiss Elek központi szolgabíró, ki a megyebeli kartársai között a a közvélemény szerint a legelső helyet érdemli és foglalja el a vármegye teljes megelégedésére, Papszász. Károly országos képviselő, Ercsey Dezső keresztesi főszolgabíró, Mezey Mihály közigazgató, és jegyzőkül: Rác Mihály városi főjegyző, a Szabadság szerkesztője, Miskolcsy Árpád megyei főszámvevő stb. stb. Csupán ez a névsor kezesség arra, hogy itt „mindenek esen és jó renddel történnek.”

A gyűlés megnyitása után — a napirend előtt — tett indítvány folytán, Rudolf trónörökös elhunytá feletti fájdalmas részvétét jegyzőkönyvileg fejezte ki az egyházmegye.

Az esperes évi jelentése, mely az egyházmegye szellemi és anyagi ügyeiről a közelebbi múlt féldről ad kimerítő értesítést, egész terjedelemben jegyzőkönyvbe vétetik, s a benne foglalt indítványhoz képest, az egyházi és iskolai téren 50 éven keresztül feltűnő sikerrel munkálkodó férfiaknak, névleg Ember Károly furtai lelkész és Daróczy József h. k. újlaki tanítónak elismerést szavaz a közgyűlés, s működésük 50 éves évfordulóján a legmelegebb örömmel üdvözli őket, s életük további folyamára áldást kér.*) — Az egyházak belbékéjét s nyugalma zavaró, s Békésmegye K.-Ladány, Szeghalom községekéből, s N.-Szalonta, B.-Ujfaluból futkározó s a zavarosban halászni akaró nazarénismus elleni óvintézkedések megállapítására, s gyökeres javulást eszközölő tevékenység kifejtését célzó véleményes javaslatra, Szabó Károly esperes és Ritoók Zsigmond gondnok elnöke alatt: Hegyessy Márton, Kiss Elek — eddig is az apostolok, kérhetetlen üldözője s egyházának lelkes védelmezője, — Szigeti Elek és Nagy Sándor jegyzőből álló küldöttség bízott meg.

Az esperesi, lelkész-gyámoldai, közpénztári, könyvtárnoki, tanító-gyámoldai és egyleti számadások mind rendben találtak, s a felmentvény a pénztárosok, illetve számadóknak megadatott. Ezeknek végeredményeit a következőkben közlöm: 1. lelkész-gyámoldai pénztár tőkéje: 45,772 frt 58 kr; 2. közpénztári tőke: 9474 frt 56 kr; tűzkármentesítő pénztár: 914 frt 29 kr; Sorbán Jánosné Lukács Erzsébet alapítvány: 1483 frt 29 kr, és ugyanaz 1000 frt, előbbi a m.-telkii iskola, utóbbi a lelkész javára, egyházmegyei felügyelet alatt; f.-vásárhelyi népiskolai-alap: 838 frt 27 kr; Lessi ev. ref. lelkész javadalmi alap 900 frt. K.-n.-révi missiói alap 208 frt 85 kr. Tanító-gyámoldai alaptőke: 8871 frt 72 kr; tanítótestületi pénztári tőke: 209 frt 09 kr; lelkészi könyvtári pénztári tőke: 467 frt 64 kr; tehát egyházmegyei kezelés alatt álló tőke: 70,140 frt 29 kr tesz. — Majd a közalapbizottság jegyzőkönyve olvastatik fel, melyből kitűnik, hogy az újabb bevallások 16 egyházban 15 frt 90 kr emelkedést, 22 egyházban 70 frt 10 kr apadást mutatván, kevesebb a járulék 55 frt 20 krral. — A tetemes hátralékban levő Csatár, és főként N.-kerek egyházak lelkészei és egyháztanácsa, záros határidő alatt és fegyelmi vizsgálat kilátásba helyezése mellett útasítatnak a kezelési szabályokban

*) Ember Károly azóta immár elköltözött a földiek közül. Szerk.

foglalt kötelességeik teljesítésére, sőt N.-kereknek 93 frt bevétel nélküli hátraléka töröltetik.

Egy elvi tekintetben fontos ügy, a kerületre terjesztetik, s ez nem más, mint élesdi lakos Szilágyi Sándornak ügye, ki a múlt évben gondnoknak elválasztván, azt el nem fogadta, s midőn reá, a törvény értelmében, az egyházközség szabályrendelete alapján 40 frt váltságdíj szabott, s végrehajtási intézkedés kéretett ellene, úgy menekült a zaklatástól, hogy idő múlva — a kereset és végrehajtás alatt — katholizált, s a ref. vallású Csányi István szolgabíró nem hajtotta végre a váltságdíj lefizetését, hanem megengedte apellálgatni Szilágyit előbb Révész Bálint püspök úrhoz, honnan ügye az illetékes esperesi hivatalhoz tétetett át azzal, hogy miután akkor, midőn elválasztatott, ev. ref. vallású volt, és kellő időben, hivatalosan értesítetett elválasztásáról, s mentességi okait előadhatta volna, ha ilyenek egyáltalában lettek volna, az esperes kérje ellene Bihar megye alispánjától a végrehajtást, miután ezen elmarasztalás még mint ev. ref. vallású terheli. Az alispán ezt nem tartotta teljesíthetőnek, és így részt út eljárásával egyházi szentesített törvényeinken, úgy tűnő felgondolkozása, mintha a mi törvényeinket ignorálná, s szemé előtt egyedül a polgári törvények 1868. évi LIII. cikkének 9-ik §-a lebegne, mely szól ekképen: „Az áttértek, áttérése után minden cselekvényei azon egyház tanai szerint ítélandók meg, melybe áttért, s az általa elhagyott egyház elvei reá nézve semmiben sem kötelezők.” Kíváncsian várjuk, mit fog ez ügyben végezni az egyházkerület, mert ha nálunk úgy járnának el a világi hatóságok, mint ezt Dunántul teszik: úgy Szilágyi uram, reformátussága idején tizenháromszor is lefizethette volna váltságát, ha egy kis jóakarattal működött volna közre. — Apróbb és jelentéktelenebb közgyűlési választások után, a közalaphoz nyújtott kérvények alapján, ajánlatnak a következő egyházak: 1. Pósalaka 100 frt. 2. H.-K.-Szaldobágy 100 frt. H.-K.-Pályi 300 frt. Lelkészek: 1. Bokros Benedek 200 frt. 2. Kecskeméti Lajos 200 frt, Szatmári László 100 frt. 4. Matócsi János 200 frt, Ács Endre 200 frt.

A mezőkeresztes egyház templomot javít, új lelkészlakot emel 7000 frt költséggel; némi formások utánpótlása végett visszahelyeztetett az egyházhoz, a n.-várad egyháznak új iskola építése noha az nem felekezeti célra, csupán az egyház jövedelmezésére szolgál, engedélyeztetett.

Ezekután, illetve közben is bírósági ügyek tárgyalattak, de a melyek nem érdekelvén a nagy közönséget, azokról hallgatok.

Több jelentéktelen ügyet szintén hallgatva. fölemlitem még, hogy az első nap Ritoók Zsigmond vendégszerető házában, a fehér asztal mellett győződünk meg arról, hogy milyen kedélyes, szeretetreméltó ez a mi rendíthetetlen komolyságú elnökünk, a maga kedves és általunk, de mindenki által is annyira tisztelt s szeretett családja körében.

A második nap Hegyessy Márton úri házában talál rendezés ebéden, hol el-elgyönyörködünk a házigazda saját nevelésű fiaiban, a kik bizony — elemi, de elementáris ismereteikkel — ottan-ottan bámulatra indítottak bennünket.

Kiss Elek vendégszerető háza is kedves emlékü az egyházmegye tagjai előtt; úgy hogy az ott töltött idő, feledhetlen előttünk.

Csak egy, a mi sajnós, hogy az egyházmegye összes közönsége, együtt és egyszerre nem lehet, mint ez más egyház-

megyékben van, de annak oka az, mert igen sokan rokoni stb. összeköttetésben vannak N.-Váradon, s a kötelék elvonja őket.

i. k.

A nagybányai egyházmegye közgyűlése.

Egyházmegyénk a sor szerint következő Udvariban tartotta meg f. hó 11-én és 12-én tavaszi közgyűlését nt. Benesik István esperes és mélt. Ujfalussy Sándor gondnok úrak elnöklése alatt. A canonica visitatio alapján készített terjedelmes esperesi jelentésből értesülést nyertek a közgyűlés tagjai az egyházmegye szellemi s anyagi előhaladásáról, megtudtuk belőle, hogy egyházaink jórészt igyekeznek vallásos kötelességeiknek eleget tenni, tanítóink egy-két kivétellel nemes feladatuk magaslatára emelkedve — legtöbb helyen nagyon csekély jövedelmüket nem tekintve — emberül megállják helyüket.

A kevés népességű s szerény fizetést adó, eddig lelkész-tanítóval bíró Dobrács-Apáti azon kérelme, hogy ezután tanítója legyen s a szomszédos szamos-kőrödi lelkész szolgáltatassa ki a sákramentumokat s ezenkívül havonként egyszer predikáljon — megadatott. De gondot adott azon kérdés: honnan adjanak a tanítónak legalább 300 frtot? Még a felügyelő lelkésznek is kellene a „köszönöm szépen“-en kívül valami tiszteletdíj!

Kénytelen egyházmegyénk a főtitisz. egyházkerület jóakarátú támogatásába ajánlani őket. Az eddigi agg lelkész a domesztikából eddig állandóan kapott 100 frtot. Ezt ezután is meg lehetne nekik adni. A jó, becsületes szegény nép megérdemli.

Kőszeg-Remeté-nek sok évi hű tanítója Szalkai Menyhért özvegye részére felajánlott egy kegyeleti év, mely idő alatt az özvegy gondoskodik ideiglenes tanítóról — elismeréssel vétetett tudomásul s hagyatott helyben.

A magyar prot. irodalmi társulatba egyházmegyénk korábban 100 frttal belépve, a kötvény az elnökség által aláíratott, most az 5 frt elküldeetik, a 100 frt tőke — szigorú pénzügyi viszonyaink miatt — gyűjtés útján rendeltetett beszereztetni.

A vasárnap-ügyi bizottság 5 taggal egyházmegyénkben is megalakított. Óh vajha készséggel elvállalt feladatuknak meg is felelhetnének. Vajha az államkormány segédkezet nyújtana nekünk e nagy munkában, hogy eleget tehetnénk Urunk parancsának: „Megemlékezzél a szombatnapról, hogy azt megszenteljed.“ Az ünnepek megszenteltetésére kivált nagyobb városokban ijesztő módon terjed.

A stóla ügyet kötelességszerűleg egyházmegyénk is tárgyalta: úgy látszik, a hány egyén annyi javaslat e részben. Nehéz a nézeteket egyeztetni. Annyi bizonyos, hogy akár emeljék a stólat — mi nem látszik tanácsosnak — akár száltsák némely helyen, a határozatnak nagyon világosnak, két értelmet kizártnak kell lenni. „Szokott napon, szokott időben“ kifejezés sok surlódást idézhet elő majdan, mit az esperesi kar bizonyára nem kíván.

Sok időt vett igénybe Nagy Károly vámfalusi lelkész fegyelmi ügye. Előbb közgyűlésben, majd törvényszéki ülésben tárgyalt ügy vége az lett, hogy N. K. egy évre állásától fel-függesztetett.

Mikolai lelkész Bartha Mór és apai lelkész Szabó Lőrincz egymással cseréltek. Az utóbbi egyház 6 küldötté szép bizonyosságát adta annak, minő bölesen járt el a zsinat, midőn a korlátlan papválasztást némi korlátok közé szorította. Sok szó fér pl. a Nagy István úr cikkéhez. Na de meg is felel neki most nt. Segesváry J. úr. Az apaiak elmarnak egy papot, s nem akarnák elfogadni azt, kinek az helyére megy, nem kellene nekik a bizony sokkal jobb sorsra érdemes, kitűnő lelkész B. M. Hiába minden kérés, jóakarátú tanács: ők apellálnak a superintendentiára. Hanem a mikolaiak egyrészével is nehezen fér meg a pap, úgy látszik, ha még gondolkozni is akar s plane nem helyesíteni is merészli, mit némelek kigondolnak. Erről is meggyőződhetett kiki.

Helmezy József egyházmegyei ügyvéd úr a lelkészi gyámintézet részére ötven frtot ajánlott. Hálas köszönet érette.

Egyházmegyénk az egyházak tűz elleni biztosítását egyházilag óhajtáná kezelni. E nagyon fontos, egyházkerületünknek évenként néhány ezer frtot jövedelmező ügyet jóidejében a főtitisz. egyházkerület figyelmébe hathatósan ajánlja. Érdemes a megfontolásra!

A felsőbányai, vámfalusi missió-ügy a többivel — melyeket az egyházkerület is ajánlott mult évben — melegen ajánlatik az egyh. felsőbbség támogatásába. Nagyon látjuk, hogy nekünk fent nincs támogatónk! Mintha nem is ismernék e vidéket a konventen. Jut néhol ily czímen 600 frt is, máshol semmi. Terhes viszonyok közt született meg a domesztika. Épen azért nem nagyon csudálandó a népszerűtlensége, habár égető szükség van is reá. Hogy népszerűtlensége mellett is áldást hozólag fenttartható legyen, a segély kiadásánál rendkívüli körülmények szükségeltetik, személyérdek nem szabad hogy uralja az intézőket.

Kis-Hodos, ha előbbi papjának követelését megadja, új lelkészt választhat egyházmegyei határozat szerint.

Köszönetünket kell kifejeznünk a gyűlést tartó Udvari egyháznak s jóra való, buzgó lelkésze Hajdú A. barátomnak, kik vállvetve törekedtek a gyűlés tagjait a legszívesebb vendégszeretben részesíteni.

Nagy Lajos.

Még egy pár szó a bukovinai reform. papválasztás ügyéhez.

Nagyságos Szász Béla erdélyi ref. igazgatótanácsos úr e b. lap f. é. márcz. 30-iki számában az andrásfalvi papválasztás ügyével s ezzel kapcsolatban csekély személyemmel foglalkozván: olyan dolgokat tulajdonít nekem, melyekben annyira ártatlannak érzem magam, hogy még azt sem engedhetem meg, hogy jóhiszeműleg követtem volna el azt a hibát, mely nevezett közleményben nekem tulajdonítatik.

Távol állott tőlem, hogy valaha arra gondoljak, hogy az erdélyi főt. reform. egyházkerületnek ne volna joga arra, hogy andrásfalvára papot ajánlhasson s ezt, s az egyházat pártfogolhassa, istápolhassa. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy — a mint most is történt — az andrásfalvi egyház az erdélyi főt. egyházkerület kikerülésével egy más egyházkerületből válasszon magának papot. De azt sem zárja ki, hogy egy más kerület vagy más püspök vagy esperes ajánlhasson ilyet, — sőt választhatnak az andrásfalviak minden ajánlat nélkül is az 5 su-

perintendentia akármelyikéből olyan papot maguknak, a kinek képessége és erkölcsi magaviselete kifogás alá nem eshetik, a ki nekik convénál. De tény az is, hogy abba az egyházba csakis ilyen úton és nem kinevezés útján juthat be a lelkész.

Az is igaz, hogy egy ifjú lelképásztornak, a kit nem a kenyér utáni vágy, de az ügyszeretet buzdít, sarkal, hogy elhagyja otthonát, hazáját s idegenbe menjen hirdetni magyar véreinek az Ur evangéliomát s itt kezdje meg, mint önálló lelkész első pályafutását, . . . vajmi nagy szüksége van arra úgy egyháza, mint saját érdekében, hogy megnyerje magyar ref. egyházunk főpásztorainak jóindulatát, pártfogását.

Ez az óhajítás vezérelt engem, midőn a főt. erdélyi püspök úrhoz folyamodtam, hogy megválasztatásomhoz beleegyezését megadni kegyeskedjék; de tettem ezt azért is, mivel még akkor nem járván Bukovinában, a viszonyokat nem ismerhettem, s így tartanom lehetett attól, hogy a főt. püspök úr esetleg akadályokat gördíthet megerősíttetésem elé, miután csakugyan már előbb egy világos és kimerítő táviratban tiltakozását fejezte ki törvényszerűen végbement megválasztatásom ellen, s ugyanily tartalmú távirat egyházkerületünk egyik kiváló férfiához is menesztetett Debreczenbe.

Ez volt az ok, mely valamint engem, úgy hódolatteljes kérelmemre főt. Révész B. püspök urat ama felhozott levelek megírására készítetett! És valamint akkor, úgy most is — ismerve pályám nehézségeit — megragadom az alkalmat arra, hogy itt e helyen is alázatosan kikérjem úgy az erdélyi, mint magyar ref. egyházunk minden főtiszt. püspökének kegyes jóindulatát, pártfogását úgy elszigetelt szegény egyházam, mint magamra nézve.

Hogy a bécsi főconsistorium azt írta, hogy „der Oberkirchenrath es dankbar begrüsst wenn die Siebenbürgische reformirte Kirche der reformirten Gemeinde in Andrásfalva freundliche Theilnahme beweist“, — ez olyan udvariassági tény, melyet ha nem csalódom, ez egészít ki, hogy „aber mit Bedauern müßen wir mittheilen, dasz dies' schon zuspät ist, weil die Andrásfalvaer Gemeinde bereits schon einen anderen Pfarrer gewählt hat“. De ebben az esetben ugyanezt írta volna a bécsi főconsistorium bármely más püspökünknek is, ha esetleg a választás után akart volna Andrásfalvára papot kinevezni avagy ajánlani.

Tény, hogy az andrásfalvi egyház, — ha más úton nem juthatott hozzá, Erdélyből kért s többnyire az erdélyi főt. püspökök ajánlatára kapott papot; ez egy ideig ott megszokássá vált, de azért szabad e megszokástól el is térni, a mint-hogy volt is reá eset, hogy magyarországi papot választottak; de az egyáltalán nincs is kizárva, hogy magyarországról ne választhassanak papot, ha úgy tetszik, akármelyik egyházi előkelőség ajánlatára, sőt ajánlat nélkül is.

Tény az is, hogy néh. Abacs János erdélyi püspök az egyház megalakulásakor egy, — a mint értesítve lettem — az andrásfalvi egyház rövid keletkezési történetével ellátott jegyzőkönyvet ajándékozott az egyháznak, — melyet ezelőtt 4 évvel a főtiszt. püspök úr vitt el magával, — s mind igazak azok az ezen jegyzőkönyvből kivett idézetek, csak azt sajnálom, hogy a jegyzőkönyvben nincs benne és a sorok közül sem olvasható ki az, hogy az andrásfalvi egyház csak azon feltétel alatt választhat papot s ez a választás csak akkor lesz az illető egyházi főhatóság által megerősítve, ha a megválasztandó és megválasztott pap a törvényben írt azon feltételeknek megfe-

lel, melyeket e b. lap márcz. 16-ik számában közölni szerencsém volt. Pedig úgy van a dolog.

Nem tagadom, hogy mint magyar reform. papnak nehezemre esett és nehezemre esik magamat olyan súlyos feltételeknek alávetni, de „musz sein“, mert ha én ezt az áldozatot, a melyet elődeimnek is meg kellett hozni, meg nem hozom: akkor az a szegény magyar egyház nem nyerhet papot, s ki lenne téve annak, hogy német ajkú beszolgáló lelkész alatt senyedjen, pusztuljon, nyelve, nemzetisége, melyet Isten különös kegyelme által oly bámulatos módon ez ideig híven megőrzött, több-több veszélynek kitéve legyen. Egyébiránt mindazokat, kiket e dolog érdekel, mély tisztelettel kérem, méltóztassanak bebizonyítani azt, hogy lehet valaki más úton is andrásfalvi pappá, mint a melyen én lettem. Sokkal többre becsülöm a reform. papságot, minthogy fel merném tételezni csak egyetlen egyről is azt, hogy idegen államsegélyt vagy bármely anyagi előnyt fogadjon el olyan áron, mint a miót nagys. Szász Béla úr nekem tulajdonít.

Igenis, vizsgálatot kellett kiállanom, egyidőre idegen állam alattvalóvá kell lennem; a míg ott élek, engedelmeskednem és tisztelnem kell azon állam törvényeit is, de ezt nem önző czélból, nem államsegélyért teszem, hanem teszem azért, hogy idegenbe származott magyar véreinknek s ott kinn is nemzeti és egyházi érdekeinknek akarok szolgálni, s mert andrásfalvi pappá akartam lenni épen úgy mint elődeim és épen úgy mint az, a ki Erdélyből lett volna kinevezve és a kinek épen úgy mint nekem, meg kellett volna felelni mindazon feltételeknek, a melyeket a mult alkalommal említettem, s megfelelni még azon esetben is, ha elég nagy lelkű lett volna az állami, Gusztáv Adolf-egyleti stb. rendszeres segélyösszegekről lemondani, melyek pedig körülbelül 360 frtot tesznek ki.

Van pedig még e segélyösszegezen felül az andrásfalvi lelkésznek 22 hold jó minőségű földje is, az ekklézsiától 50 frt és a stóla, mint a mikép azt a kezemben levő díjlevél igazolja.

Az andrásfalvi papi állomásra, bátran állítom, mint eddig, úgy ezután is csak azon az úton és azon feltételek mellett lehet eljutni, mint a melyeken én eljutottam. Volt ott már több magyar ref. pap is, de csak az egy Bíró Mózes halt meg Andrásfalván mint osztrák alattvaló; a többi több-kevesebb ideig tartó szolgálat után visszatért hazájába s újra magyar állampolgárrá lett.

Én is érzem a nagy költő szavait: „a nagy világon e kívül, nincsen számodra hely, . . . itt élned haldod kell“, s ha Bukovinában megfelelttem feltett szándékomnak, idővel mint több más, én is haza térek s újra magyar állampolgárrá leszek, addig pedig rajta leszek, hogy ott kinn is táplálgassam keblemben a hazaszeretet tüzét, s érzem is, hogy szerettem s szeretni is fogom hazámat önzetlenül úgy, mint bármely más hazafi.

Ketskéméthy M. Lajos,
andrásfalvi ref. lelképásztor.

Még egy-két vonás Szilády János életéből.

Szilády János a magyar protestáns egyház és iskola munkásai között azon kevesek közé tartozott, kiknek egyéniségét és jellemét, méltó minél hűbb vonásokban feltüntetni, példa gyanánt és buzdítás czéljából egyaránt. Legnagyobb volt ő saját otthonában, illetőleg gyülekezete körében. Bár a nagy

apostolként neki is adatott egy állandó *σκληρὴ τῆ καρδίᾳ*, de soha e miatt nem zúgolódott, hanem hordozta a megpróbáltatást béketűrő lélekkel. Voltaképen ösztöne ellenére lett az Ur szolgálójává. Ifjúkori reményei s törekvései más térre vonzották s egész lényét az utolsó időkig bizonyos nem e világból való s nem e mai világba való magas idealismus hatotta át, a mi főképp az aesthetikai szép s az erkölcsi jó és igaz kultuszában nyilvánult; úgy hogy már a szorosabb értelemben vett lelki világ igazainak védelme s javainak mnnkálása ingyen, isteni kegyelem volt rá nézve. Valahányszor csak benyitottam csöndes dolgozószobájába, mindig a szentírás olvasásában elmerültem találtam. Igen; ő erős lelki tusakodás után nyerte el azt, a mivel sokan képmutatáskodni s kufárkodni szoktak a világ előtt; de annál becsesebb kintnek is tartotta hitbeli meggyőződését s lelke nyugalmát. Mert nyugodt volt, akár egy hullámoktól csapdosott kőszirt; hitt az Istenben s a mely fogadást tett, hogy hirdeti Krisztus evangéliomát, teljesítette híven, fáradatlanul. Ne lépjen meg senkit, ha ezekről biznyságot teszek; tartozom ezzel az elhunyt jeles szolgatárs emlékének, kiből én a hűséges és lelkiismeretes lekipásztort ismertem, tiszteltem, becsültem. Ha nem hinném is, hirdetem kell s hirdetem Krisztus evangéliomát, mert erre hívtam, erre szegődtem — mondá egy ízben — s igazságként vallom, hogy Istennek ereje az, minden hívőnek üdvösségére. Egy husvétii beszédében hangsúlyozva így szűl: „Ha az örök élet hitét elveted, eltörpülsz s jelszavad lesz az állati életnek azon jelszava: együnk ígyünk, maholnap úgy is meghalunk!“

Egyházi beszédei kidolgozására igen nagy gondot fordított.*) A formai teljesség mellett tartalmi gazdagság, a legmagasabb keresztyén erkölcsi nézpon mellett, a gyakorlati hitélet kielégítésére irányuló törekvés egyaránt feltalálható azokban. Az evangéliom erejével s egész élete példájával győzte meg a Feketehegyen és környékén jórég meggyökerezett nazarénus és baptista szektáskodást is, a mennyiben annak továbbterjedését megakasztotta s a nyáját és annak épségét, hű pásztorként megoltalmazta.

Gyülekezetének vagyoni ügyeit mintaszerűen vezette s ez irányban kifejtett tevékenységéről tanúskodnak a tények. Természetesen nagy segítsége volt az ottani értelmiség és a tanítói kar, melyet nem udvariaskodás vagy barátkozás, hanem egyedül lelkének magas eszményisége, jellemének szeplőtelen volta és valódi lekipásztori bölcsessége által nyert meg; míg a gyülekezet előtt feledhetetlen lesz az ő önzetlensége, áldozatkészsége, atyai jó szíve. Németajkú filiája lelki szükségének kielégítése s izmosodása egyik főgondja volt s úgy ennek, mint a magyar egyháznak négy jeles tanerővel ellátott iskoláját, magas niveaura emelte. Ez kiváló érdeme.

Nagyobb térre kiható működési körét találta fel az egyházmegyén, mely igazságszerető, mély belátású, részrehajlatlan, tiszta jellemű tanácsbíráját, sok éven át buzgó körlelkészét, előbb számvevőjét s jeles tollú jegyzőjét veszíté el benne. A minden tekintetben jeles egyházmegyei tanács érde-

*) Hogy milyen nagy gondot fordított Sz. J. egyházi beszédei kidolgozására, azt igazolja azon jó forrásból vett tudomásunk is, hogy ő állítólag nem adott volna ki olyan egyházi beszédet, a melyiken legalább is egy hónapig ne dolgozott volna. Annyi bizonyos, hogy tömöttebb, emelkedettebb irányú s emelkedettségében mégis mélyen járó egyházi beszéd írónk alig volt, mint a megboldogult. Neve kitörölhetetlen betűkkel fel van jegyezve a magyar egyházi beszéd irodalmának könyvébe. Szerk.

meinek legtávolabbi érintése nélkül mondhatom, hogy Szilády János véleménye és ítélete mindig kiváló figyelemben részesült s kétes esetekben irányadó volt. Világos, tiszta gondolkodás, meggyőző következetesség, mely ment minden sophismától s nem szorul bombasztra, jellemezték előadását. Alsóbaranyabácsi egyházi körökben mindenki tisztelettel említette nevét.

Mint egyházkerületi tanácsbíró alapos tárgyismeret, velős rövidség, érett tiszta felfogás és mindenkiben az egyházi s iskolai élet emelésére irányuló buzgalom által tünt ki. Mindig tisztában volt azzal, mit akar; soha szószaporítást, levegőbebeszélést, frázisokat, üres szólamokat ő tőle nem hallott senki, s épen ezért, ha felemelkedett helyéről, mindenki érdeklődéssel várta, mint mond ő.

A zsinaton a többség munkálatának védelmében emelt szót (1882. szept. 14.), anyaszentegyházunk és hazánk iránti hő szeretetének sugallatából. Ekkor tartott ismeretes beszéde híven igazolja az ő elvhűségét s visszatükrözi egész jellemét.

De hagyjuk őt az elfáradottat nyugodni; hiszen soh se vágyott babérra; még az elismerés elől is elzárkózott. Unszólásoknak engedve, határozta el magát egyházi beszédei kiadására is, melyeknek folytatását a mult őszszel óhajtott volna sajtó alá rendezni. Korai halála azonban — reméljük — nem húsította meg ebbeli óhaja teljesülését. Szerető testvérbátyjától várjuk és kérjük e szellemi hagyaték értékesítését. Hadd jelezze e beszédkötet is, ki volt Szilády János.

E. J.

Irodalom.

Isten országa. Templomi és Iskolai Beszédék gyermekek és ifjak istentiszteletére és vallásitanítására. Molenkamp. C. J. és Stanley Arthur műveik után átdolgozta Benke István. II. k. Ára 1 frt 20 krajczár.

(Vége.)

A 96-dik lapon: „Keresztelő J. a sorsát türelemmel és bizalommal hordozta. Szenvéde nem volt a gonosztévőé.“ Ezt mi így mondanók: „K. J. türelemmel és bizalommal viselte sorsát. Nem úgy szenvedett, mint gonosztévő.“

A 76-dik lapon megint botlik egy nagyot. „A természetből és a mindennapi életből merített azok a szép hasonlatok, melyek tanításában oly nagy számmal fordulnak elő, fényesen igazolják stb.“ Zökkentsük csak helyre: „Tanításában oly nagy számmal előforduló hasonlatok, melyeket a természetből és mindennapi életből merített; fényesen stb.“

Az 51-dik lapon így ír: „Akárhány nagy bűnös az ópiczi gyermeke láttára vétkét töredelmesen megvallotta.“ (Mintha olvasnám angolul.) De magyarul így írom: „Hány nagy bűnös vallotta be töredelmesen vétkét kicsiny gyermeke láttára.“ (Vagy még találobb így: „Mikor kicsiny gyermekét eléje vitték.“)

A 69-dik lapon a XV-dik zsolttárról mondja: „A mint feltehetjük, akkor írta (Dávid), midőn Jeruzsálemet elfoglalta.“ A mint feltehetjük, ez magyarul így van: „alighanem, vagy valószínűleg.“

A 71-dik lapon megint boszantó magyartalansággal találkozunk: „Az is meglehet, hogy rossz társaságba kerültek nemcsak az utcán, hanem az iskolában is, a hol a rossz pajtások félrevisznek (eltántorítanak, elszédítenek), lopni,

szitkozódnai, káromkodni tanítanak.“ (tolvajagra, szitkozódásra ösztönöznek).

Milyen idegenszerű mondatelhelyezés ez is a 72-dik lapon: „hallottam egy tiszteletreméltó agastyánról, a ki 88 évig élt, a kit körülötte mindenki kedvelni tudott.“ Öltöztessük csak át így: „Igy járt el ama 88 éves tisztes agastyán is, kit egész környezete kedvelt.“

A 140-dik lapon ez a kifejezés vádolja a szerzőt: „Igy kellene nekünk is mindnyájunknak tenni. (nünk). A szavakból, melyeknek nincs semmi értelmök, vagy rossz vagy két értelmök van: szemünk, lelkünk olvasson ki jót.“ E helyett: az értelmetlen rossz vagy két értelmű szavakból szemünk, lelkünk jó értelmet keressen ki.

Micsoda kifejezés ugyanazon a lapon: „a nagyapa mintegy elszégyenült kis unokája által“ = a nagyapát megszégyenítette kis unokája.

Ugyszintén a 138-dik lapon, mely a tábornok történetét közli, van még egy példa Lutherről, ily bevezetéssel: „a másik példa Luther Mártonról van (szól), ki egyike volt a valaha élt legbátrabb s legerősebb természetű embereknek, (kinél bátrabb s szilárdabb jellemű férfiút alig ösmerünk)... Az ő Magdaléna leánya 13 éves volt midőn elhalt. (Talán így van ez magyarul: Magdolna nevű leánykája tizenhárom éves korában halt meg.). A bánatos apa az isteni gondviselés akaratának magát nyugodtan megadja“ (az isteni gondviselés akaratában megnyugoszik).

A „Have“ ige is megköveteli a maga jogát több ízben, mint már erre czéloztunk is, de egy nagyon feltűnő helyet mégis idézünk a 134-dik lapról: „de legyen bármilyen gyöngéden szerető és mindent megbocsátó szülője valakinek: a mennyei Atyához hasonlót a legjobb atyában és anyában sem bír senki e földön.“ Mi így fordítjuk magyarul: „Bármily gyöngéd s elnéző legyen is irántunk szülénk, a legjobb atya és anya sem lehet olyan, mint a mi mennyei Atyánk.“

A 137-dik lapon: „Egy háboruzás (hadjárat) alkalmával történt, hogy bizonyos (certain) árva kis leány — épen midőn a két ellenség egymással szemben állott, hogy megütközzék — egy megterhelt szamarat hajtott, melyen az ő minden vagyona fel volt rakva.“ Milyen egyszerű esemény s mily nehézkesen van előadva. Például így jobb volna:

„Egy hadjárat alkalmával egy árva leányka a döntő ütközet előtt a két tábor között hajtotta szamarát, melyre összes ingóságára fel volt máházva.“

De elég ebből ennyi annak igazolásául, hogy oly művel állunk szemben, mely legbecsesebb értékét is elveszti a külső ruha miatt. Valóban nem fordítottunk volna annyi időt a részletes bírálatra, ha ez a könyv a gyermekvilágnak nem lenne szánva. Ezekkel szemben szent és elmúlászthatlan kötelességünk volt pontosan kideríteni a különben használható könyv gyarlóságait. Lehet, tulságosan élesek voltunk, de nem lehetünk elég élesek arra nézve, a mit a kötelesség parancsol, mit szerző is hangsúlyoz: maxima debetur reverentia pueris.“ E munkában pedig nekik emészthetetlen magyarsággal tálalja föl a bizony sokszor nem nekik való eledelt.

Hiszszük, hogy ha munkája második kiadást ér, vagy harmadik kötetet bocsát világgá, nem jár el oly könnyelműen vagy tudatlanul. Ne az legyen a főczél, hogy hangzatos, divatos cím alatt minél több előfizetőnk legyen, hanem az, hogy lelkiösmeretesen járjunk el.

Ne engedje magát szerzőnk félrevezettetni a kedvező

bírálatoktól, hiszen p. o. a „Prot. Pap“ oly figyelemre méltatta, hogy még a nevét kétszer is „Bendi“-nek szedi. Ugyan hogy nézhetett ez a bíráló a tartalomba. De azt láthatja, hogy mi át meg átnéztük. A mi szép a beszédekben, azokat méltattuk is. Ajánljuk most is. Csakhogy egészen átalakítva. A ki e könyvet megveszi, magyar-angolból fordítsa át magyarra, hollandusból viszont magyarra, mert az, a mit mi a nagy erdőből kiszemeltünk, csak néhány szál görbe fa. Van még ott annyi, hogy tíz bíráló sem tudná egyhamar kivágni vagy lefűrészelni.

Azt ismétljük, hogy nem rosszakarat vezette tollunkat, de a gyermekek, magyar nyelvünk s egyházunk iránti kötelesség.

Censor.

Egy forradalmi zsinat története. (1707—1715.) Irta: Zsilinszky Mihály. Báró Petrőczy István tabornok, (a rózsashegyi zsinat elnöke) arcképével. Budapest, kiadja: Hornyánszky Viktor, 1889. 8 r. 134 l., ára 1 frt 40 kr.

A miről oly keveset tudott hazai egyháztörténelmünk; a miről csak itt-ott (Munyai, Ribini, stb.) van említés, a rózsashegyi zsinat majd 200 éves halottaiból kilép, megelevenül, alakjai megszólalnak, erős és bátor vonásai előtűkröződnek, s a magyar protestantizmus tragoediájának egy kínos darabja játszódik le előttünk a kezünk alatti jeles mű lapjain. Ujra egy példa: mennyire nem ismerjük még saját multunkat is! mennyire szükséges leszállni a történelem kincsébányáiba, kibúvárolni ott az egykori élet dús ereit! Dicső és szenvedő őseink, kiké az érdem, hogy fenmaradtunk a rettenetes időkben, engesztelődjék nemes és bús szellemetek, íme érkezik, indul egy hálás utókor, felkeresi sírjaitokat, kikutatja nagy tetteiteket, s felmutatja érdemeiteket! ti viszont ihletni fogtok minket nyomaitokba lépni, a romokból alkotni, és felzendül eddig néma ajkaitokon a remény szózata: mi élünk, ti is éltek; az élők a holtakba, a holtak az élőkbe új szellemet fúvalnak, a hamvak missiója kezdetét veszi.

Ily érzelem keletkezik bennünk Zsilinszky nagybecsű monographiája elolvasásakor!

A r. katolikus papuralom, mint engesztelhetlen ellenség, típró gyűlöletével üldözte a protestáns intézményeket és azok képviselőit, valamikor csak kezében volt a hatalom, és sugalmazni tudta a királyt. A magyar klérus története, ha az valaha tüzetesen megíratik, — s az igazság kívánja, hogy az is láthatóvá tétessék egykoron, — a legvisszataszítóbb borzalom szövevényét fogja részletezni, melyben találkozunk szakadatlan sorozatával oly lényeknek, kik egymástól mindent átörököltek, csak egyet nem, a mivel az előzők sem bírtak, a szívet, s abban a testvéri szeretetet és türelmet. Csak ő értök (a klérusért) van az ország, a király, a törvény, a világ, — más lény, legyen az törölmetszett magyar, Krisztus lelki híve az evangéliom szerint, és nem a jus canonicum szerint: az pária, az kiirtandó. Másfél század tapasztalata nem volt elég meggyőzni őt, hogy a protestánsok is emberek, hazafiak és keresztyének; ímé a rózsashegyi zsinat szomorú története igazolja, hogy a klérus sem nem felejt, sem nem tanul, sem nem akarja ismerni a a kíméletet. csak rideg önérdékét, Egy Stáray Pál kanonok a zöld asztal mellett nem mutat kevesebb kegyetlenséget a felfogásban és szándékban, mint a vador szellemű Caraffák, Barbiánok és Básták a politikai téren. Ily benyomás

marad lelkünkben Zsilinszky részletekbe hatoló műve elolvasása után.

Egy kísérlet volt a rózsahegyi zsinat, hogy a hazai evangélikus egyházat nemzeti, országos zsinatban erősítse, rendezze; szépen lefolyt az, de alkotása üldözőbe vétetett, s a klérus, egyedül a klérus türelmetlen hatalma által megsemmisített, még emléke is alig maradt fenn. Most kelle feltüntetni, hogy volt, létezett. — Az evangélikus egyháznak az a különös és megható sorsa volt, hogy soha oly teljes és egyetemes zsinatot nem tarthatott, melyben minden hívei alkotó részt vehettek volna; ragyogó korában a Thúrások idejében, a legalkotóbb zsinataik — Zsolnán stb., — úgyszinté egy század múlva a rózsahegyi, a politikai helyzet miatt, csak részletes és nem országos zsinat lehetett. A pesti zsinat sem ölelhetette be az erdélyi hasonló hitvallásbelieket. Ha a most tervelt evangélikus zsinatból kimarad az erdélyi szász egyház, az sem lesz egyetemes; szinte kérdenünk kell: vajjon lehetséges-e valaha oly egész zsinat tartás részökre, minőt eddigelé a református testvérek is csak egyszer, és pedig azt is csak most, 1881-ben a debreczeni zsinatban szerencsések voltak megvalósítani? Egy a haza, egy az országgyűlés, egy az ágostai hitvallás... és az evangélikus egyház még sem egy! És vajjon miért nem? az erre adható felelet „hol késik az égi homályban“? E gondolatok is felmerültek lelkemben a mű átolvasása után. Szerző mondja előszava végén: „boldog volnék! ha sikerülne általa (dolgozata által) némi érdeklődést kelteni egyházunk múltja és jelene iránt.“ A ki átolvassa a dolgozatot, az okvetlen felkelteni az érdeklődést... egy a kívánatos: minél többen szerezzék meg és olvassák át, lelkészek, világiak, nők fent és alant: akkor valójában hatni fog, mint egy új világrész felfedezésének története; megvolt Amerika is Columbus előtt, de újjá lett a felfedezés által... új egyházzsír a rózsahegyi zsinat is, de először fedve fel egész mivoltában. Érdekkel hallgatjuk egy Cuvier, egy palaeontolog beszédét, ki egy ősszálladarabról összeállítja a hajdankor ma már nem szemléltető lény-példányát: oly ujság ingerével hat e régi, majdnem elfeledt zsinat mesteri vázlata. Ott lebeg felette egy láthatatlan felírat, mit szellemszemmel olvashatunk, hieroglyphja így adható vissza: olvasd! érezd!! alkoss!!!

Balogh Ferencz.

(Folyt. köv.)

Felhívás. Rudolf trónörökös emlékűnnepélyén mondott s jámbusokban írt i m á m a t a közelebbi napokban kinyomatam. Nem fényleni vágyás indított e gondolatra engem, hanem az a szent cél, hogy a „Károly Gáspár-alaphoz,“ annak tiszta jövedelméből, minél többel járulhassak; de ha kevéssel járulhatnék is: tudom azt, hogy a tenger is csöppekből áll, s engem eme cseppek hozzáadása is kielégít. Felhívom azért nt. és tiszt. lelkésztársaimat, hogy a küldött példányokat a cél érdekében elárusíttatni szíveskedjenek s az összeget hozzám küldjék el. A kik pedig ez úton többet is óhajtanak gyűjteni: példányok küldése iránt egy levelező lapon forduljanak hozzám. Az „Ima“ ára: 10 kr. Tisztelettel, Ref-Kovács háza, 1889. ápril hó 10. Nagy Károly ref. lelkész. — A szép célra is tekintettel szívesen ajánljuk e felhívást megérdemelt figyelembe.

Különfélék.

Felhívás a tiszántúli ev. ref. egyházkerület térképének megrendelésére. A tiszántúli ev. ref. egyházkerületnek, a népességre és területre nézve legnagyobbak a hazai ev. ref. egyházkerületek között, mindezideig nem volt egy hű, pontos és teljes térképe, mely megbízható tájékoztatást tudott volna nyújtani mindarról, a mi az egyházi közigazgatási beosztás, földrajzi fekvés, vasúti, posta- és távirtda-közlekedés, lelkészi állomások osztályozása stb. tekintetében nem csupán a nagytiszteletű lelkészi kart érdekli, hanem az egyháznak minden művelt és ügybuzgó világi tagját is érdekelheti. A Zsigmond Sándor-féle régi térkép, bizonyos, hogy sok tekintetben nem felel meg a mai állapotoknak; a Hacsek-féle egyetemes egyházi térkép pedig nem ölelhet fel annyi tájékoztató, útbaigazító adatot, a mint ezt külön egyházkerületi térkép teheti. A sokszor panaszlólag hangoztatott hiányon kívánt segíteni Zoltai Lajos, midőn a tiszántúli ev. ref. egyházkerület térképét a legújabb hiteles adatok alapján összeállította és lerajzolta. Ezen új térkép nagy gondnal, minden szükségesre kiterjedő figyelemmel és a technikai követelményeknek megfelelőleg állított össze. Világos és könnyű áttekintést nyújt; túltömöttség, mely zavart és bizonytalanságot okozna, mellőzve van. A térkép feltünteti az összes anya-, társ-, leány- és fiókegyházakat, a diasporákat egymáshoz való közigazgatási viszonyukban, a lelkészi állomások osztályozását, a posta, utolsó posta, távirtda és vasúti állomásokat és meg több tudnivalókat. Főtiszteletű és méltóságos Révész Bálint püspök és méltóságos Vályi János főgondnok urak kegyesek voltak ezen közhasznú térképnek szerző részéről nekik való ajánlását elfogadni és ez által a térkép megjelenését nagybecsű erkölcsi támogatásukkal biztosítani. Főtiszteletű és méltóságos Révész Bálint püspök úr kegyes volt ezen térképet a következő sorokkal ajánlani az érdekeltek egyházak, lelkészek és egyháztagnak szíves figyelmébe: 529. A Zoltai Lajos úr által tervezett, szerkesztett s alaprajzában előttem előzőleg felmutatott s helyesléssel találkozott „Tiszántúli ev. ref. egyházkerület közigazgatási térképét“, mint az ez érdembeli hézagpótlásra irányzottat: egyházkerületünk gyülekezeteinek, lelkészeinek, iskoláinak, általában pedig az egyházi ügyek iránt buzgólkodó híveknek melegen ajánlom. Debreczen, 1889. ápril. Révész Bálint, reform. püspök. A térkép 1.630,000 arányszámban készült. Hossza 82 cm., szélessége 68 cm. Igen díszes kiállításban, színes nyomással, április végén fog megjelenni, egyik elsőrangú hazai műintézet által kiállítva. A térkép előfizetési ára, finom papírra nyomva, 1 frt 50 kr, vászonra húzva 2 frt, alul-felül lécczel ellátva 2 frt 30 kr. Az előfizetési pénzeket május 1-éig kérjük beküldeni. Vidéki megrendelőktől még 10 kr postaköltséget is kérünk. A megrendelések a „Debr. Ellenőr“ könyvkiadó hivatalához intézendők. 5 gyűjtött példány után egy 1 frt 50 kros, 8 gyűjtött példány után egy 2 frtos, 10 gyűjtött példány után 2 frt 30 kros tiszteletpéldánnyal szolgálunk. A „Debreczeni Ellenőr“ könyvkiadó hivatala. — Zoltai Lajos úr, volt tanítványunk, egész ambícióval dolgozott e művön. Nagyon melegen ajánljuk azt mi is szíves figyelembe. Különb. tudatjuk, hogy az előfizetés határideje május 6-ig meghosszabbított. **Nagyvárad.** Dombi Lajos nagyváradai lelkész tudvalevőleg Békés-Gyulára választatván meg lelkészül, folyó hó 21-én tartotta N.-Váradon, az olasz ev. ref. templomban 1. Kor. 15. 57 alapján kibúcsúzó egyházi beszédét. E beszédet szerzője

szíves volt lapunkhoz is beküldeni s följegyezzük róla, hogy az, husvét reggelén is mondatván, arról beszélt lendületes szavakban s igaz keresztyéni hithűség hangján, hogy a Jézus Krisztus általi diadal örömet ad. — Sulyok István, az újonnan választott nagyváradai lelkész folyó hó 28-án köszönt be az újvárosi templomban. Predikációját Csel. 20. 24 alapján tárgyalja. Szerencsét kívánunk mindkét barátunknak életök útjain. Két szép egyházunk hajójának kormányja megbízható kezekbe lesz letéve.

Skócia. Mint értesülünk lapunknak egy Skóciában időző barátjától, a szabad-egyház edinburghi új kollégiumában tanuló Mindszenty Imre lelkészjelölt úrtól, az új kollégiumot fájdalmas csapás érte egyik kitűnő tanárának, Dr. Smeaton úrnak halálában. A derék hittanár folyó hó 14-én vasárnap reggel szívszélhűdésben hunyt el egész váratlanul. A megboldogult 75 éves volt s lelkészszé avattatásának 50 éves jubileumát nem rég ünnepelte. Kegyeletes és tartozó kötelességet teljesítünk, midőn e halál esetet közzé teszszük e lap hasábjain. Smeaton úr az Edinburghban tanuló magyar theologus ifjaknak egyik legnagyobb barátjuk volt. A kik csak ott jártunk, mindnyájan éreztük a jó öreg úr jó szíve szeretetének melegét. Sokszor voltunk házában vendégei s ő minden alkalmat megragadott, hogy irántunk való szeretetét megmutassa. Atyánk volt ő mi nekünk ott a távolban. Most már kinnyugszik a temetőben. Legyen neki könnyű a sírhalom! Az áldott lélek fenn örvendezik már a mennyben! Legyen áldott emlékezete!

A hódmező-vásárhelyi ev. ref. egyházfanács legközelebb elhatározta, hogy Miklovicz Bálint szeretett lelképásztornak 25 éves ottani áldásos működése emlékezetére, közvendégséggel egybekötött emléknapot fog rendezni, melynek ideje, tekintettel a jubiláns gyengélkedésére, később fog végleg megállapíttatni. Ez alkalomból az ünnepelt férfit, az elismerés és nagybecsülés jeléül a Doré-féle illusztrált bibliával s egy díszasztalkával fogja az egyháztanács megajándékozni, meghívván a közvendégségre úgy az egyházmegye esperesét, mint a szomszédos ev. ref. lelképásztorokat. Mi is igazi örömmel üdvözljük a nemes munkásságú derék lelképásztort s szívből kívánjuk, hogy az emléknapot vidám kedélylyel s jó egészségben ülhesse meg s aztán munkálhassa az egyház és iskola javát, a lelkek üdvét s Isten dicsőségét még számos évekig!

A h.-m.-vásárhelyi ref. egyház kormányja, az egyháztanács gyűlésében 1887. decemberében tett indítványozásra „Jótétegyesület“-et alakított szegény iskolás gyermekeknek téli ruházattal s iskolai tanszerekkel való ellátására, árvaházalapításra, illetve egyelőre az adott körülményekhez képest az árvákról való gondoskodásra. Az egyesület 1888-ban, élén a lelkes Szeremley Sámuel ideigl. elnökkel, megkezdte jótékony működését, s ez eddigi eredményről 13 oldalra terjedő jelentést bocsátott közre. Az egyesületnek vannak alapító, rendes és pártoló tagjai; van két osztálya, u. m. a ruházati osztály és árvaosztály. E két osztály pénztárnokainál a bevétel 1660 frt 63 kr, ebből a kiadás 380 frt 24 kr volt. A bevételbe nincsenek beszámítva az ócska ruhaneműek és a perselyek tartalma. A ruházati osztálynál mint gyűjtők első szerepet vitték 25 ügybuzgó tanító vezérlete alatt az iskolás-gyermekek. A h.-m.-vásárhelyi reformált gyülekezet valóban megértette az írás szavait: „valaki egy ilyen gyermeknek gondját felveszi az én ne-

vemben, nekem veszi fel gondomat“. Isten áldása legyen az egyesület működésén!

Haláleset. Részvétellel vettük a következő gyászlevelet: „Özvegy Ember Károlyné szül. Békésy Klára és gyermekei Petronella, férjével Surányi Lajos szalárdi ev. ref. lelkész és dr. Csillag Kálmán orvos fiával, Ferencz, fiával Zoltánnal, Károly, vörös-kereszt-egyleti tisztviselő nejével Schücz Anna és gyermekei István és Erzsébettel, Géza, szigorló orvos, nemkülönben Illésy Piroska férjével Szabó István orvos és gyermekeivel, Illésy Zoltán mint unokái, végre életben lévő testvérei bánatos szívvel tudatják a legjobb férj, apa, nagypapa, dédapa és testvér Ember Károlynak a furtai ev. ref. egyház 50 éves lelképásztornak, Bihar megye törvényhatósága bizottsági tagjának végelgyengülés miatt hosszú és kínos betegség folytán, folyó áprilishó 19-én d. u. 5 órakor, élete 79-ik példás házassága 48-ik évében bekövetkezett gyászos elhunytát. Az elköltözött lélek porhüvelyé folyó áprilishó 22-én, d. e. 10 órakor fog a furtai ev. ref. egyházban tartandó gyászistenisztelet után a furtai ev. ref. köztemetőbe, a család temetkező helyén az örök nyugalomnak átadatni. Mely végtisztességtételre az elhunytak rokonai, kartársai, barátai és ismerői tisztelettel meghívatnak. Furta, 1889. ápril 19. Béke lengjen hamvai felett!“ Nyugodjék békével a kifáradott hű szolgál! Áldó emlékezetben marad fenn neve közöttünk.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉSEK

Figyelemre méltó egyházirodalmi újdonság!

Miskolczon **Ferenczi B.** könyvkereskedésében megjelent s minden hazai könyvtárúsnál kapható

IMAKÖNYV

Hétköznapi, Bűnbánati és Alkalmi Imák.

Templomi használatra

írta

Borsody József

volt simonii ref. pap.

Átnézte és sajtó alá rendezte

Mitrovits Gyula

ref. hittanár s főiskolai lelkész Sárospatakon.

Nagy 8-adrét szép nagy betűvel s velin papíron 172 lap.

Ára fűzve 1 frt 50 kr, egész vázonkötésben 2 frt.

Postai útványon leendő megrendeléseket portómentesen fogom szállítani.

Ugyanott ez évben megjelent és kapható

Kupai Dénes. Halotti besz. és imák . . . 1 frt 20 kr.

Kupai Dénes. Egyházi beszédek . . . 1 frt 50 kr.

Ferenczi B.,

kiadó Miskolczon.

1—3

Legújabb egyházirodalmi jegyzékeket kívánatra bárhová ingyen és bérmentve küldök.

P á l y á z a t

a szatmár-németi ev. ref. gimnáziumban az 1889—90-ik iskolai év szept. 1-én elfoglalandó *rendes* tanári állásra.

A megválasztandó *rendes* tanár szaktárgyai: a görög és latin nyelv, esetleg latin és magyar nyelv. Heti óráinak száma legfőlebb 24. Évi fizetése: 950 frt készpénz, évnegyedes részletekben előre; 41 km. bezállítatlan tűzifa, melyből egy tantermet fűtteni tartozik. Föltétel: csak ev. ref. vallású középisk. tanárok vagy tanárjelöltek pályázhatnak.

A megválasztott okleveles tanár sikeres próbaév végével állandó alkalmazást nyer. Ha pedig a megválasztottnak oklevele nem volna, mint *helyettes tanár* 800 frt évi fizetés — és a fent említett faillletményben részesül s oklevelét a törvényes határidőn belül megszerezni tartozik.

Az állandósított *rendes* tanár a tanári nyugalomdíj- és gyámintézetnek jogos és kötelezett tagja.

Pályázók kellően felszerelt kérvényüket 1889. év július 1-ig alatt írott igazgatótanácsi elnökhöz küldjék be.

Szatmárt, 1889. április 18.

Farkas Antal,
ig. tan. elnök.

1—2

Fülöp Áron,
ig. tan. jegyző.

K Ó K A I L A J O S

könyvkiadó hivatalában Budapesten megjelent

I M A K Ö N Y V E K

szószéki és magánhasználatra.

Czelder M. Halotti imák. Háznál, templomban, sírnál. Ára kötve 3 frt — kr.

Fábián D. Ünnepi, közönséges vasárnapi és alkalmi imák. Ára kötve 1 frt 50 kr.

Fördös L. Agenda. Ára kötve 2 frt 80 kr.
Aranyvágással tokban 3 frt — kr.

Gyurátz F. A hit oltára, imakönyv. Ára kötve 1 frt — kr.

Halka S. Adventi imák kötve — frt 80 kr.

Lukács Ö. Vasárnapi, ünnepi és alkalmi imák, szószéki használatra. Ára kötve 2 forint.
Aranyvágással tokban 2 frt 60 kr.

Némethy K. Kis énekes és imádságos könyv. Protestáns gyermekek számára iskolai és magánhasználatra. Ára kötve — frt 50 kr.

Révész B. Köznapi imádságok, templomi használatra. Ára vászonkötésben 2 frt 40 kr, aranyvágással tokban 2 frt 80 kr.

Révész B. Vasárnapi, ünnepi és alkalmi imádságok templomi használatra. Ára vászonkötésben 2 frt 80 kr. Aranyvágással tokban 3 frt — kr.

Szász K. Halotti imák. Ára vászonkötésben 2 frt 40 kr. Aranyvágással tokban 3 frt — kr.

Sántha K. Buzgóság könyve. Ára vászonkötésben 3 frt — kr.

tésben 2 frt, aranyvágással tokban 2 frt 60 kr. Díszkötésben 4 frtől 8 frt-ig.

Szilágyi László. Köznapi imák és szertartási beszédek. Ára kötve 1 frt 80 kr.

Könyves Tóth K. A koporsónál. Halotti imádságok. Ára vászonkötésben 2 frt 40 kr, aranyvágással tokban 3 frt — kr.

Tóth Pál. Gyöngyvirágok, imakönyv a fiatal protestáns hölgyek számára. Ára vászonkötésben 2 frt, bőrkötésben 2 frt 40 kr.
chagrin kötésben 3 frt 20 kr.

Vasadi Balogh Lajos. Gezemáne kert. Elmélkedések, imák és fohászok nők számára. Ára füzve 1 frt 50 kr, csinos vászonkötésben 2 frt 50 kr.

Az imádságírás elméletéhez:

Csiky Lajos. Imádságtan (euchetika). A protestáns lelkészi kar, de különösen a hittanhallgatók használatára. Ára füzve 1 frt 10 kr.

Sajtó alatt van:

Révész Bálint. Egyházzertartási beszédek, újonnan átnevezett és bővített kiadás.

Bátorkodom egyúttal a Nagytiszteletű urakat felkérni, hogy a fővárosba való rándulásuk alkalmával üzletemet is felkeresni szíveskedjenek.

2—3

Tisztelettel
KÓKAI LAJOS,
prot. irányú könyvkereskedése
IV. ker., Károly-utca 20. számú bolt.